

Niamuno Sargas

broliams Lietuvininkams žines parnešas.

Niamuno Sargas, Nagainėje kas pen-
nyčią išdėdamas, kaktūja prie arcziausiojo
pusto ar per gromatnešį apsteliutas ant
bertainio meto 35 peningius, su prinešimu
į namus 50 peningiu. Ir pati laikraščio
spausmė priima apsteliawimus.

Apsakymai i Niamuno Sargą ištatomieji
kaktūja po 10 peningiu už kožną smulkeis
raktais išspausť eilę ir yra šio laikraščio
spausmėje priimami. — Gromatas dėl
laikraščio rašomas priima rėdytojas Na-
gainėje (Naguit).

Nr. 1.

Nagaineje penncyčioje 26. septemberi

1884.

„Niamuno Sargas“

laikraštis (ceitunga), pranešas broliams Lietuvininkams žines iš Lietuws ir iš swetur ir užta-
rių ju gimines ir kalbos reikalus ir dalykus, redomas (išdėdamas) Jurgio Mikšo Nagaineje, iš-
eina kas nedelę kartą, pamyždyje Tilžės Releiwio, ir kaktūja ant bertainio meto 35 s.

Užsiemimui, kurio pasirodymas šiūmi laiškų Lietuvininkams apsakomas yra, pasirašiusysis išleidžian-
tysis rėdytojas yra pasistatęs uždavimą, per „Niamuno Sargą“ kožnam Lietuws gywatiniui pranešti
weikalus iš senowes ir iš šiū dienu, jos reikalus anu gadyniu ir dabarnyščius; užtarti musu gimines ir kal-
bos reikalus ir dalykus pagal Lietuwininku broliu miši: wis tai nusidūs pagal ištatumus su pagarbinimu musu
krašto augstosios wyriausybės; — išaiškinti susirodymimus musu cecorystes ir karalystes jaimu; pargabenti bro-
liams Lietuwininkams žines ir naujienas iš tolimojo sweto, iš Wokietijos ir wyriausėi iš musu senosios ir mie-
losios Lietuws.

„Niamuno Sargas“ kreipiasi įpaczei prie Lietuws dmarioniu, ufininku, artoju, remestininku, kupcziu
ir mokslincziu, prie bagocziu ir marguziu, ir tikisi atnešti jiems naudą, kokią rasi nei mišlyte nemišlyja, pamokin-
damas, pabardamas, pafoznydamas, kad žmogus, Diewo sutwerimas, wis tobulesniu, wis gadnesniu wisam geram
darbui pastotu. Mums reikia žinoti, kad žmones mokslu neturintieji yra verti buti wadinami waitais. Szian-
dien maž-daug kožnas Lietuwininkas gales skaityti ir suprausti atsitikimus musu pawojingame gyvenime. Tikimesi,
kad tuju skaitlius mažjisi, kurie gailis kelis trecziokus ant rakto išleisti, sakydami, ar neturi czeso skaityti, rods
pinigu turedami, ar negali tiek išleisti, — o paskui nuęje į gaspadas ar karziamas per mielgę dieną geria ir
lebauja: tikart wieniems ir czesas atfiranda o titi ir piningu įgyja, rasi dešimt ir penkesdešimt kartu daugiaus
išleidzami ne kaip už laišką butu užmokeje. Lietuwininkai nesidūs tai gedai ilgiaus ant sawes guleti! Szeip musu
faimynai dar jų ant musu rekti pradetu, buf mes neesą verti paczednyjimo ir nepelną gimines wardo. Žmones
nors tiek nūmones tur turėti stengties prieš neteisią priespaudą; juf ir kirminelis mindžiojamas stengiasi. Jf tur
wel reikalingąjį mokslą paimsime? Reikia tam tikru raktu, katrie rupintusi žmones apšwiešti tiesą pranešdami ir
neko neužtyledami. Reikalas parodyti, kad ir mes iš prigimimo esame žmones ir to dėl pagal žmonių budą ir
Diewo wale pasidūdami dešujame žmogišku tiesu.

„Niamuno Sargas“ praneš žines iš atsitikimu musu tewiškės; apsakys, kada ir kaip mes palliuwome
į swetimą jungą; išaiškis, kada musu gimine ir kalba pūle ir tiek jau metu gulejo. „Jau mes pasenom, jos ku-
dilelei, jos waitu waitai barzdoti“ —; nurodys, kada aušrai prabreškus saulute pradės tekėti, kada sulauksime
geru meteliu, kada musu birdis sušalusius ledus nusikratys ir meilei įpils gelbėti, kas prazuwo ir dar kas dieną
prazuwa.

„Niamuno Sargas“ turės kožname numeryje naudingą papasakojimą, kursai tai ilgesnis tai trumpesnis
bus; pridūs žines iš musu weros prasiplatinimo; išspaus giesmeles dziuginanczias ir linkšminanczias žmogaus
birdi. — „N. S.“ praneš turgaus prefias iš Tilžės, Klaipedos, ufiu pardawimus per talsą iš wisos Lietuws;
karališkų malku pardawimus, karališkų pelkiu ir pienu parsamdymus; maskoliškų rubliu werczią ir t. t. ir t. t.

„Niamuno Sargą“ galima prie wisu pustu apsteliuoti už 35 s ant bertainio meto (norint, kad gro-
matnešys į namus laišką atneštu, reikia dar 15 s pridėti); taip pat ir gromatnešei priima apsteliawimus.
Lietuwininkus meldziamė ši naudingąjį užsiemimą tiek ištengiant šelpiti.

Ponas Diemas teredo ir teišweda musu gimines reikalus ant gero galo!

Nagaineje, septemberio mėnesije 1884.

Jurgis Mikszas.

Wytautas, Lietuvos Didysis Kunigaikštis.

Rašo P. A. Trupinelis.

Prakalba.

Lietuvos nusidavimuiše Wytauto vardas yra garbingiausias iš visų kunigaikščių. Tiesa, jo pirmtakui prirengė jam garbingą viešpatavimą, nes iki jo laiko neatmenamo paejimo Lietuvininku gimine, pavadinata į gyvybę (gyvastį) per Mindaugą, Vytenį, Gediminą, Algirdą, užkariavusi daugybę žemių, išplatinusi savo ribas ir sulaukusi weržimą baidių Totorių nuwargiti Lietuvą, užėmė dar prieš Wytauta sawrėdingą wietą tarp wiespatysčių Ciropos ir išgarfino ne tik tai narsybę, bet pergalėjimui Mongolų pas Szeibaklanki (Vydos pawietyje, Wilniaus redyboje) sulaukusi weržimą ju į wakarūs ir pirmą kartą sulaužiusi gaujas Čzingiskano, kūrį sawe už galingiausią laikę, gal buti išgelbejo wisa Ciropą nu werguwęs; bet prie wiso to Wytautas, tikras didwyris sawo amžio, pakėlė Lietuvą ant toliu laipnio galybės per sawo išmintingąjį polytiką, ir rupinimais wiso sawo gyvenimo pritaikę jai tolia gražią ateigą, kad, jeigu Dievo apweįsda butu teisufies pailgiti jo dienas, rasi Lietuvą su wakarine Gudija butu ant wijados užlaikusi sawrėdytę, galybę ir, gal buti, wiršytę ant kaimyniškųjų wiespatysčių.

Majoji Lietuva, išėjusi ant regyktos iš sawo traskanciuju giriu po waldžia narsiu wadowu, mofėjo naudoti iš nelaimingojo padėjimo Gudijos; kad ant jos užpildę Čzingiskanas su wisa sawo swarba ir daugumas kunigaikščių buvo Totorių išgaikštas, tai Lietuva weikė ir netikėtai išiplatino, nei milžinas, ir labai išaugino aplinkines wiespatystes. Gediminas sawo užkariawimais pietu kalybė Gudijos atgawino Lietuvininkų narsybę (drąsybę); uždejimu (budawojimu) mēstu ir stipriu piliu, kaip tai Wilnians, Trafu, Vydos ir kitu — pašaukė į gywybę drąsą Lietuvininku gimine ir toliu budu pritaikę kelią į walsybę (waldžią); o giminiškoms ir draugiškoms sutartumėms su waldonais swetimui namu įgijo ištikejimą ir iškėpimą ant weikalu polytikos. Naisingas Algirdas, įgijęs kareiwu garbę krauju nesuškaitytos daugybės žmonių ir pelenais piliu, dar labians pakėlė Lietuvą Ciropos atšę; jis besiwerždamas į wienwaldytę paaugštino wertybę Didžiojo kunigaikščio.

Senkai su baimė ir užwydejimu žiūrėjo ant Lietuvos; wiespatanant Lindwikini Wengrijoje jie turejo nu jo pašalpa sawo nelaimėje, bet jam mūmirus Lenkų žemė paliko be pašalpas iš šalies, o widuje su nesutikimais ir barneis, per ką buvo iwesta į silpną buvį. Pasilike betwėis ir bijodami Lietuvos, Totorių ir Kryžokų (Kryželninkų), senkai norėdami užlaikyti walnybę turejo butinai susiwientyti su galingąjį Lietuvą; tai matai, dėl to akyli polytikai Lenkų griebėsi už jos, matydami, kad toliu budu pertraufs sawo nesutikimus ir barnius ir bewėif werfė priwers sawo jaunąjį karalaite Edwike ištėfeti už Zagėlos, Lietuvos Didžiojo kunigaikščio.

Wakarine Gudija susijungusi su tikraje Lietuvą buvo stipriu apghnimu prieš Mongolus ir negalėjo nė padūti baimės rytinei Gudijai. Wienu žodžiu: su gudruu polytiko mofėjusi naudoti iš kaimo barui, prijawinusi be paliomos

naujas žemes, nebijojusi nė Lenkų, nė Totorių, nė rytinės Gudijos buvo panaši (prilygstanti) į stiprų, drąsų, užsimantį jaimikaitį, kūrį wistą tur, tik be swaugimo ir patyrimo. Bet ir Lietuvai dar liko baidūs newydonai; tai buvo Kryžokai, kurie neperstodawo įą kibiti tanfėis ir smarkeis užpildimais. Majai to, nors prigimtoji Lietuva buvo stipri ir dangturejo užkariantu kunigaikštysčių Gudijos, bet jos tikėjimas buvo stabmeldžiū (pagoni), dėl to ji buvo mēriu nepasotintos godulystės Wokiečių Kryžokų, turincziū per tai ištėfintą priežastį kruwinu užpildimu. Wienuwaldytė Lietuvoje buvo didėi stipri: warde Didžiojo kunigaikščio, jo išmintyje, narsybėje buvo galybė wisos žemės, bet widuryje ir kraštų wiespatystės liko daug mažų dalytinių kunigaikščių, kurie nors ir prispausii Algirdo išmintingos polytikos, bet gana buvo stiprus kelti barnį kunigaikštystės widuryje ir ne retai prieštartanti Didžiamjam kunigaikščiui. Ne toks ištatymas, bet noras ir paprotys pastirdawo pasekėją (ipėdinį) Didžiojo kunigaikščio; dėl to kiekvienam waldonui mirus razdawosi Lietuvoje daugumas fosto jieškotojų, o iš to pakildawo wiskie fumizimai, waidai, barnei, o Kryžokai budriomis akimis žiūrėdawo ant to, kas dėdawosi Lietuvoje, ir tįjans ištikėdawo į jos reikalus. Eztai dėl tokiu priežastju Lietuvai, idant galetu tapti wisa galinga ir sawrėdinga wiespatyste, reikėjo išnaititi galybę baidių Kryžokų, atsisakyti nu stabmeldystės (pagonytės), nuwargiti dalytinius kunigaikščius, suredyti palaimą wisame krašte, sujungti į wienystę wiskias skaidas wiespatystėje, pabaigtinai surikti jas sietais tikėjimo, kalbos, ištatu, waldžios. Matai, kiek darbu reikėjo Wytautui išpildyti; sakome Wytautui, nės jį likimas pašyrė ant įrėdymo to wiso.

Daugumas nusidawimu rąšęju, garbindami narsybę ir išmintį Wytauto, stato jį polytikos darbūse žemians už Zagelą. Mes mislyjame kitaip ir parodytime, kad minėtinai Wytautas buvo apweizdos išrinktas dėl išturimo walnybės ir laimės Lietuvoje, ir kad daugybė jo darbu newuvo padaryta, kaip sato tuli rąšytojai, iš troškimo garbės arba waldžios, bet tik iš karktos meilės ir gero welyjimo sawo tėwiskėi!

(Dar ne wistas).

Gramatos iš Amerikos.

I.

Rojnas laikraščiu skaitytojas žino, jog iš Ciropas kas mets iškelianja ant apfigywenimo į kitus žemes kampus, t. a. Australiją, Apriką ir Ameriką dibelios žmonių daugybės. Iš Amburktio, Brėmės, Bordo, Antwerpes, Liundono ir kitu istu kas nedelę yra išleidižiami tustanczei žmonių jieškancziū saw naujos tėwiskės ir geresnės buwėinės. Kelianja daugiausie žmonės darbininkai. Jau iš to wien yra galima sprestti, kad jie ne aplankyti swetimas žemes geizdami, nei pažinti swetimus žmones ir ju paproczius, pamatyti neregetą priegimti traukia į tolimą kelionę; nės kas drįstu toki darbą daryti turedamas delmone tikrai tiek pinigų, kad gal persiteldinti per jures, o jau nuwykes į kitą kampą tįjans tur jieškoti darbo, kūrį suteiktu jam maistą ir buwėinę. Matai, kad alkis ir plikis gena tūs žmones į to-

limą swetą. Šūmet tustanczei žmonių prastoja sawo žemė, tulafis musu mofintu užkertiniū wyru dumoja, jog iš Lietuvos majai kas tefelianja swetur pelnyties dūnų, o jei ir nūgirsta, kad išwaziawęs wienas ar kitas iš tulojo kampo, tai gana greitai meta į jį akmenimis sakhdamas, tiktai tinginei tarias rąšę swetur swiestą, pieną, mėsą ir dūnų pilnytėje be darbo — o už tai ten ir bėga. Bet gana butu tokiu žmogui pasakyti, jog iš Prusu Lietuvos kas mets išširengia į swetimą šalį ne žintas wienas ar du, bet iki tustanczio žmonių, o kartais ir daugiaus, ir kad daugybė wargužiū kenczia wargus namėje susispaude wien tiktai dėl to, kad netur gana pinigų ant kelionės — ir butu regima, jo swaicziojimas apie tinginystę sukrūstu. Bet ne wien iš Prusu Lietuvos bureis traukia žmonės į Ameriką, eina daugumas ir iš Lietuvos, kurią Maskolei waldo. Neturiu statistikų parodu, kiek yra kas mets iš tur iškelianwsiu į Ameriką, nės tokiu parodu nekūr pas mus nerasi.

Tūsus turedami pamatytumbime, kad iš Maskolijai priklausančiosios Lietuvos kas mets iškelianja į Ameriką gana žaunas burys. Ogi ar prie išeiwu nereikia prištaityti ir wiskus tūs, kurie nebudami apšwiesti traukia giliaus į Maskoliją ar Wokietiją ant pelno, arba ir gawę moflą ten waro sawo remestą ar daktaraudami, ar mofitojandami, adwokaudami, aptekoraudami, kupczaudami ir t. t. Mišku, kad gana didis pulkas Lietuvininku blaškosi po swetą ir tarnauja swetimiems, palikę sawo kraštą ir žmones.

Skaitytojai Miamuno Sargo gal priežastį išeiwystės jau mažumą suprastį; juf dang sykiu buvo šnekama apie Lietuvininku wargus — kaip gimines ir kaip žmonių pelnininku. Priešpanda — kas to nesino — yra gana staudi: ar eisi į gydyturę ar į šulę, ar nubėgsi į sudą ar į pulicijos butą — ant kožno žingsnio rasi swetimus žmones, nesuprantanczius nė musu kalbos.

Paproczius senowiskus ardo naujos žmonės, atneštos iš swetur: czia nurodau tiktai ant wieno daigto. Lietuvoje*) iki šiolei žemė walde gimines perbetinis — tėwas; tėwui mirus į jo wietą stodawo ar wyresnyšis ar jaunasis sunus. Sziandien wirsta kitaip. Tiesa pripažįsta žemę priklausančią wiskai giminei podraug — nūmonė labai graži ir butu gerai, jeigu ji taptu pritaiknima gyvenime išmintingai. Bet czia toli pasilieka išmintis. Norint tiesia pripažįsta reikalingumą waldyti žemę wiskai giminei podraug, wienof iš tiesų yra žemė pasfaidoma į slypus, kartais tokius mažus, kad žmogus su paczia ir waiskais ne tik nebegal užmofeti wyriausybinius mofesczius, bet ir išlaikyti sawo ghwastį ir ghwastį naminiū ghwoliū, jau ir taip sumentejusiu musu kampe ir iš weisles išėjusiu. Taigi žemės trupejimas į žmotgalius waro daugybė į ubagystę: žemininkas pardūda sawo turta ir tampa samdininku ar liūsininku ar kumeccziū.

(Dar ne wistas.)

Propejorius d-ras Kurkatis †

Priczkus Kurkatis, gimes 24. aprilį 1806 m. Norageliūse, Gastu parapijoje iš wiskai lietuwiskų tėwu, pastojų jau 18 metu

*) Czia kalbama apie didžiąją Lietuvą. M.

budamas mokytoju, pagal mokyimą savo tėvo, taip pat mokytojo. Ale jam nepatako mokytojų. Sau 28 metu senas 1834 m. gerai prisigatavijęs įstojo į Elingos gimnaziją, kuria po dviejų metų prastojo į Karaliaučiaus universitetą prisirašydino. Šešionis įpacėi profesorius d-ro Režos pašelpas ir temėkai pamokintas teologiją studėrowo iki 1840 m. Lietuwininku želnėriu kunigu tapė 1844 m. pramintas. 1865 m. gawo profesoriaus warbą, 1871 tapė įšai ipatīšku profesoriumi pilozopijōje dalyje Albertynos universiteto pramintas. Ant sawo gimtosios dienos 24. aprīlī 1875 m. nū tos pacios universiteto dalies už sawo nūpelnius lietuwiškōje kalboje gawo garbės diplomą pilozopijos daktaro. Nū 5. majaus 1848 buvo apšwedės su Laura v. Hanensfelte, šeserimi dabarnyškio gendrolleitmono iš šlužmos v. Hanensfelto. Waikū nei wieno nepaliko. Kurpacio wifas ghywenimas buvo pawestas mokslui ir apšwietai Lietuwininku. Tai buvo jo ghywasies uždawa. Lietuwininku kunigu budamas buvo šykū sawo mokytiniam pawyždžiū prastos žmoniū kalbininkystės. Birmiaušei buvo jo kunigysies uredas lietuwiškajai dalei garnizuno šurinkimo pasširtas, Karaliaučiuje ir wifur kitūse mēstūse rytiniū ir wafarinū Prusu šlužjantiems Lietuwininkams želnėriams, kuriās kaipo dušiu rūpintojas aprupino ir apšeliawo. Nū 1880 m. jau jo šylos pradėjo mažintiesi ir tik kas antrą nedelę, wēliaus kas ketwirtą nedelę begalėjo mišią laišyti, iki galiaus wifai apšistojo.

Raštiniinku buvo Kurpatis sawo žmonėms labai swarbus, ir jo wardas toli į šwētą yra išejes ir gerą škambi palaites. Jo raštiniinkistieje darbai buvo iš dalies žmonėms dėl tikėjimo ir pagradenimo, iš dalies mokiti, mokslīsti, abėji ant apšwietos Lietuwininku nukreipti.

Ipatīškos wercijos yra jo lietuwiškiosios waikū giesmiū knigėlės ir giesmiū ir maibū knigos prusiškam waikū 1854. — Nū 1. julijaus 1849 iki galo merco 1880 išleido įšai sawo Keleiwj. Sunku jam buvo šyloms pasimažinus nū sawo Keleiwio šfirtiesi. — Jan 1848 m. buvo pranekšta, kad jo lietuwiškasis žodynas (žodinės knigos) pradėtas. Birmoji wotīškai lietuwiškōji dalis tik 1874 m. tepasirodė. Lietuwiškasis kalbamokslis (gramatika) išejo į šwētą 1876 m., galiaušei 1883 ir lietuwiškai wotīškōji dalis žodyno. Šylos apšyenio rašejo jau taip buvo sunaudotas, kad prietelei su baimė ir drebėjimu darbį galo laukė. Dienas susimilo, kad sawo weikalus galėjo užbaigti. „Taip tūmi užbaigti (buvo jo pasfujieje žodžei prakalboje), žmonėms sawo gimines, už kuriūs per ilgąjį amžių teisingai dirbau, žegnōne welydamas, sawo raštīškus weikalus dėl lietuwiškiosios kalbos.“ Žis mirė 23. augustą 1884. Wieni su didžiausia meile prie jo kabėjo, o fiti jam ir priešyjos. Žis dirbo už musu gerą pagal sawo niimōnę. Mes welyjame jam amžiną atilšį!

Pamokslai apie galwiju ir atweliū auginima ir ghdhima nuo nekuriū ligū.

Apie swarbūma galwiju auginimo.

Be galwiju mes negaletumbime gaspadorauti — tai wišiemis yra žinoma. Šis

teisybės: musu dirwos reikalauja mēšlo; neturedami mēšlo, neturētumbime geru jawu, pasiliktumbime be būnos. Dar to ne gana: galwiju turime užlaikyti dėl pieno ir mėsos, nes kas iš musu gal pasaktyti, kad jis yra išaugęs be pieno ir šmotelio būnos?

Pienas — tai sweikliausias ir labiaušei pasotinas daigtas ne wien dėl waikū, bet ir dėl suaugusių žmoniū, o dėl tu, kurie jau dantu nebetur — tai wienutinis walgis.

Pienas užlaiko žmogų geroje sweikatoje. Apie pieno naudingumą galime dar ir iš to numanyti, jog kalnūtoje wietose žmonės silpni eina su banda laukan ant wifos wafaros — rudemyje grįžta namon twirti ir sweiki.

Kaip pienas taip ir mėsa musu gywasies užlaikymui wienai yra reikalinga. Taip pat nē wienas žmogus, ar tai butu augščiausias ponas, ar menkiausias wargušis negal apšieiti be galwiju kailiū, be ju ragu ir wilnos.

To wišo gal užtekti dėl parodymo swarbūmo galwiju auginimo, labiaušei jei priduriame, jog išmintingai jūs augindami mes gerai galime padidinti sawo turtus, o per tai ir mažiaus wargo turėti ant šio baltojo sweto.

Apie galwiju užlaikyma.

Galwijai ne wienokiū budu wifur užlaikomi. Galwiju užlaikymas eina pagal ganyklą, ant kurios jie užlaikomi. Dėl to tai pirm ne kaip pradėdami apie tai kalbėti turime wifas sawo krašto ganyklas padaliti į keturis sthyrius, ir tai kaip žemiaus eina:

Pirmasis sthyrius ganyklū.

Į tą sthyriū priklauso lygiosios wietos su geromis ganyklomis, ant kuriū galwiju galima ganyti per ištisą wafarą, iki šoties jūs priganant.

Antrasis sthyrius ganyklū.

To sthyriaus ganyklos esti labai toli nū kiemu, galwijai ant ju iki šoties neprigano ir alkani namon grįžta.

Trecziasis sthyrius ganyklū.

To sthyriaus ganyklos arti prie namu, o per tai esti nuleptos ir apšauktos kaip įsū taip ir kailiū — nū tokiū ganyklū galwijai alkani grįžta namon, nes jie ten per wifą dieną tik waikščioja, ūstydami žolę ir retai kada ją nukgdam.

Ketwirtasis sthyrius ganyklū.

Tai ganyklos giriose ir krūmūse, kur galwijai ne tik kad iki šoties tur žolės, bet dar kaitroje gromulūdami gal iššietiesi paušmeje.

Birmutiniū tada gaspadoriaus rūpesčiu tur buti aproławimas, kiel jis pagal sawo ganyklą gal užlaikyti galwiju. Tegul nēks, kas tiktai nor turėti pelną nū galwiju, nedrįsta daugiaus galwiju užlaikyti, kaip kad kiel jis gal gerai išmititi. Geriaus yra turėti maž, bet gerai, ne kaip daug ir prastai užlaikytū galwiju. Nū wienos gerai užlaikytos karwės didesnė nauda, ne kaip nū keturiū menkai prižiūretū.

Kožnas gaspadorius norētu, idant jo karwės butu piningos, bet ne kožnas žino, kaip tai padaryti. Tada jieško jis tokiū karwiū po turgus ir metturgius noredamas ar pirkti ar mainyti. Taigi ir be turgaus kožnas gal saw užsiauginti gerą piningą karwę — šiofin budu: nū sawo atšwedusių karwiū tegul atšfiria

gerą telycėlę ir nesigailedamas girdo ją pienu per šėbias nedėles, pašiaus tegul pradeda ją pratinti prie sawo pašaro ir geriausiu pašaru tegul šer iki triju metu, idant ji gerai išaugtu, prižiūredamas drauge su tūm, idant ji tretiems metams einant nepaliktū telinga, nēs tada kaip iš jos, taip ir iš wershio butu nekai.

Žei ant ketwirtu metu karwē pasiliks telinga, ir tai jau bus regima, tada gaspadorius, nerokijant sawo pašaro, kuriūmi iki šiolei ją maitino, tur pradėti ją kartkarczeis girdyti, padūdamas jai gėralą iš sudaužtū semenin, trupuczio (mažumo) amšū ir pasudyto wafaros wandens — wis tai dėl išpletimo pieniniū karwės gyslū. Kitoniško gėralo, bile karwei mėgtu, taip pat galima pasirupinti. Taip karwē prižiūrint, kada ji pradeda gardžei esti padūta jai edesji, tegul mergina, pasiemusi apiešilczio wandens ir jame daždama lupatą (izinas), apmazgoja su ta lupata wifą karwės papilwį, kur pieninės gyslos, o taip pat ir wifą tekmenį. Tą mazgojimą papilwio ir tekmens su apiešilcziu wandenimi per dieną reikia atlikti nū dwiejū iki triji kartu.

(Dar ne wifkas.)

Šis swetur.

Maskolija. Petrapile, 18. sept.

Ratfowas, redytojas didžio maskoliško laikraščio, išguldo aktriame šurake prieš Lenkus, kad tarp Maskolijos ir Lenku teisybės nei jokia sandora nešanti galima, kožna priepažintis esanti sunki klauda arba išdavejšyte, su šia lenkiškajai partija ir pacioje Austrijoje (Štreitkijoje) teisingas atwiras susinešimas nešqas galimas.

— **Maskolija.** Maskoliū pulicija nepailsdama trūšia, rašejus ir išplatintojus nykilisistū pašaukimu sujieškoti. Taip tapė wienas gekšteltrufis iš Waršawos į Wyną staiga užlaikytas, ir žangdarmai su pulicijos agentais atšlai wifus keleiwius perkratė. Du jaunu wyrū tapė suimtu. — Prie sugautuju, kurie ant Šternewicės, sueigos wietos triju cecoriū, keliawo, tapė pašaukimai teroristu (išgąstinguju) partijos atrasti su parąšu ir peczwiete maisto komitijos.

— **Maskwa,** 17. sept. Rytinėje Maskolijoje jau daug sniego pūlusi ir didis šaltis iširadės.

— **Waršawa,** 17. sept. Po susijimo triju cecoriū Lenku žemėje jau Austrijos cecorius namon patekėlawės, o Rusu caras ant medžiošlės pawaziawės.

Austro = Wengrija (Štreitkija ir Wengrija). **Pragas,** 18. sept. Čizikai primertė Wemu žemės šaimą, kad ant toblcyziucziū prie wėsimu, kurios iki šiol baltais žodžiais ant jūdo dugno išrašytos buvo, butu pawelytas walnas pasistyrimas dažū (parwu).

— **Krowacijoje** nepatajawimai, kurie per sthyrimus buvo iš susiginczyjimo Krowatu su Wofieczais atširadę, nepaliko be pėdsakū. Agrame yra mažasis apgulimo štonas apšatytas. Į Beug'ą yra dėl pakajaus ardhmo waldžios komiseras ir želnėriu pulkai iššijsti.

Čspanija. Generoltroczio sthyrimai ši kartą yra taip prieš waldžią išpūle, kaip dar nefados. Karlistai, kurie prieš esancziagę waldžią agitawoja, bastīškose žemėje ir Katalonijoje laimėjo.

Egiptas. Bullai netikrojo prarako jau nu apgulimo Kartumo atsitrauke, kaip jiems Gordon'as gera muši padares. Szifai pasisekimas Inglijonams wel ju senaje garbe parupines.

Amerika. Kuntrakts apie likusią 30 milijonu kubikmetrių del atlikimo lasinio per Panamos siuruma su nekuria kupczyste Naujorkyje padarytas; uz wieng kubikmeteri sukneta 1 m. 10 pen. Priklaustantieji darbai tur 1887 m. pabaigti buti.

Prisiskintuju judas Tilzeje.

21. Sept. tapo Masfoliu rubejinis zelnierius Runrotas Kanonienka is Palangos ant 1 1/2 meto temngczios prasybtas, del to kad jis karcziauninku Trzka Feinsteina is Zmersato Septemberio menesyje 1883 upules jo karcziamoje, norėdamas nurubawoti. Masfolius buwes ispylbes 6 lyterius spyrtaus ir klaujes jodo, ar galis jam 25 rublius ismainyti. Sziam patikrinus ir pasilenkus smulkiu piningu isimti, Rusas su geru almenim taip i galwa jam swiejes, kad jis parpules. Pagalbos besaukiant, atbegusi jo pati su bernu, kuriems ir pasisekus piktadeja apweikti ir surikti. — 23. Sept. gaspadoriaus Sunus Janis Lunkaitis is Szlapililio, bernas Janis Mickus is Wajormidciu, gaspadorius Jokubas Mickus is czia pat ir butelninkas Jonas Putrius is Szlapililio turejo, pirmuju du del plekimo, paslutiniu du del iswadziojimo ant neteisios priešiegos atsiliepti. Almenininkas Augustas Bortsas su Lunkaicziu ir Janiu Mickumi kortomis grahyje (jaide). Prie to bul B. ne wisai teisingai apsiejes, bet dabojes sawo draugu du prigauti. Paprahytas, kad

banka jiembwiem atiduti, to nedares, is to Lunkaitis perpykes uzgrajytusius 1 m. 90 Pf. nu stalo nubraukes sathydamas: „Tai musu piningai.“ Mickus su Lunkaicziu po tam tuis piningus susirinkusiu ir pragerusiu, norint Bortsas ir prapes jam jo piningus atiduti. Jo draugu kortadamu bul macziusiu, kad jisai purtmonijoje dar 10 marki turėjes. Wafare po deksinties wisi trys ir nekursai Bergmanas prastoje karcziamą ir paeje gera gala persisthyt. Janis M. su B. kitu keliuku pasijule. Tame tarpe Lunkaitis bul B. ant zemes parmetes, ji muses, piningu 13 m. atemes ir dar netoli esantij Jani M. prisikaukes sathydamas, kad delmoninijegoriu atimtu, koltai jisai ir padares. A. B. pasilikes begulys, o plekifu du atstolinsiu. Weliaus skunda tapusi pakelta. A. B. bul antrudu apstusijiu, Jok. M. ir Jonas Putrius, bandziusiu perkalteti ir papirkti, wienas siulhdamas 30 m. o antras 90 m., kad A. B. isfahytu ir prisiektu, jisai dawes zegoriu Janiui M. is walnos wales. Prowa truko iki wakaro; prisiskintieje galiaus isrado Lunkaiti ir Jani M. tik wagyhtes kaltu, Jokuba M. iswadziojimo ant neteisios priešiegos, o Putriui wisai nekaltu. Birmudu garwo po 4 menesius kalezimo, o paskutinyhs 1 metu temngczios ir 2 metu garbes prapuldymo.

Iz Lietuwos ir Rytprusiu.

Ragaine. 30. sept. bus susiejimas waldzios prezidento, komiseru rytu gelkeliu waldzios su to krašto wyriausybe del apšnekejimo wietos gelkeldwariams, gelkelio budawones nu Tilzes per Ragaine i Piltaini. Tada taps ir ta dalis apke-

liauta, kur gelkeliš turės eiti, o Piltainyje apie wisla toliaus kalbėta.

Gumbine. Waldzios prezidentas apsafo, kad nu 1. oktoberio uzdrausta kiau-les is Rusijos igabenti. Ritu walseziu waldzios pagal Masfoliu rubeziu bul taip pat uzdraudusios kiauiliu igabenima. Toru kupczyhtes kamara pasigadusi ir pasakiusi, jog tai neto nemaczys, nes kiau-les is mskoliskiosios Lietuwos ir Lenkijos kaip gabene taip gabese per Estreikija i Prusus.

Iz **Piltainio** wofiskties laitrafcziamas rašoma, kad lietuwiskasis elementas lengwa palengwa prapulas, koltai matoma is to, kad per izegnotuwes Szilenuje nei wieno Lietuwiniŭ pamokslininko nebume. Gal buti; ale kieno czia kaltybe? Ar ne tuju, kurie werczia waikelius wofisktai iziegnodinti, norint sie ir retai tesupranta swetimgę kalba? Iziegnodina wofisktai, po tam eina i Lietuwiniuku mišia, eina lietuwiskai prie wecziares, suprantama tik tada, jei tiek apie wera pramoko. Koks mokslas weros dalykuse musu gadynes Lietuwiniuku šuilese hra, kožnas jino ir su hirdies skausmu mato, kaip kufikelei nei žodžio nesuprasdami wofisktai i šuile ateje wisla wofisktai tur moketi. Raimynai Wofieceji, kaip butu jums, kad jusu waikeliai wos i šuile ateje ir wofisktai temokėdami turėtu prancuziskai kalbėti ir jiems butu prie pylos uzdrausta prigimtoje wofiskoje kalboje su sawo draugu pasisknefcziuti? Ar butu smagu, ar patiktu? — Mes norime wofisktosios kalbos, nes toji mums didei reikalinga; ale ir norime, kad ir prigimtoji kalba nors tiek pat teisybes palaikytu, tiek ir wofiskoji tur, arba kad nors weros dalykuse butu kufikei pamokinami prigimtoje kalboje, jut Diewo žodis kitaip neeina i hirdi.

Apjafymai.

Tilzeje, Niamuno ulhyzioje num. 7, Sommerio namuse, wienus trepus augštai, del persidanginimo pigei ant pardos yra: spinta, dwi sopi, raštistalis (jena raštinyzia) ir miegamas suolas.

Ukis, apie 132 murgu dibis, su geru lauku bei pielowis, gaspadorhytes trobonis ir wejo malumu yra pardnotinas. Ar-tesne žine redhyšje „Niamuno Sargo“.

Wienas mokintinis, lietuwiskai ir wofiskai mokas, kaip ir stiprus wyras mašynai fukti yra jiekdomas J. Syberto spaustuwes Ragaineje.

Wisofie wyriausybiski raštai (pormularai)

ponams kunigams, mofitojams, baltyziam, kiemo kases rendantams, mofesniu itrauktojams, walseziaus perdetiniams (amtsvoršterams), stono uredininkams, gaspadoriams ir šluzauninkams, mištrams ir mofitiniams, budawonininkams, darbininkams ir k.; galiausei wisofie skundo ir remestininhtyhtes raštai yra gaunami

knygu spaustuweje J. Syberto Ragaineje.

Knygu Ipaustuwe J. Syberto Ragaineje, ant turgaus 180

prisifiulo Lietuwiniukams pagatawoti wisofius spaustuwystes dalykus; spauda (druka) knygu, knyguoczju, wisofiu apfahmu, patwiectium k. t. ant juzadetuwiu, ant swobbos ant kriskthnu, hermeniu; wiešiu (wishtes) korteliu, lietuwiskoje, wofiskoje ir kitoje kalboje ku pigiausei, greicziausei ir dai- liausei atliekama. Uzdawimai is kitur weikliausei pagatawjami.

Meilei pasitikedamas su uzdawimais nu Lietuwiniuknu galeses pasi- dziaugti pasiraso

su pagarbe

J. Sybertas.

„Niamuno Sargo“

Lietuwiskos Kalendros 1885 m.

yra gaunamos uz 25 pf. knygu ipaustuweje J. Syberto Ragaineje.